שקיעת מאדים: ליל שבת 11:04

הכמוני

גליון שבועי

פרשת משפטים תשע"ו

חידת השבוע:

♦ איזה איסורים נאמרו ביתרו ונשנו במשפטים? [יש 4 לכה"פ]

♦ מתי נאמרה פרשת "כי תקנה"? [רמז: עיין הפטרה]

תשובות על שבוע שעברה: עולת תמיד העשוייה בהר סיני. 3 פירושים 1) הקריבו בני ישראל עולת **תמיד** בהר סיני [סוף פרשת זו] ושוב לא פסקה [המשיכו להקריבה כל מ שנה] 2) **מעשיה** נאמרו בסיני, והיא עצמה לא קרבה! [עד שנכנסו לארץ] 3) הקריבו עולת **ראייה** בהר סיני, אך עולת תמיד לדורות עולם, חייב להיעשות כעולת הר סיני בכלי שרת [עיין ריש חגיגה]

סך הכל 13 אחוזים היו להם איזה שררה כל דהו [דוק ותשכח]

הר סיני נזכר, בשירת וזאת הברכה, שירת דבורה, שירת דוד תהלים סח

כי תקנה עבד עברי

הפרשה מתחלת בעניין "עבדים" ושוב נאמרו כמה הלכות מיוחדות אודות עבדים [כמה?]

ראשית כל יש להבחין בין "עבד עברי" לעבד סתם [ובלשון חז"ל "עבד כנעני" [מעניין: עבד *כנענ* אסור! רק מעמים אשר *סביבותיכם* מהם תקנו] עבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, ומשגלו עשרת השבטים [כ140 שנה לפני החורבן] בטלה יובל. נמצא דיני עבד עברי כבר נתבטלו באמצע בית ראשון.

איך אדם מישראל נהפך לעבד עברי? התורה מרמז "ונמכר בגניבתו" כ. שיש לבי"ד למכור מי שאין לו לשלם גניבתו, ונותנין הכסף ישיר להנגנב. גם אפשר למכור "עצמו". עיין פרשת בהר וראה. באופן זה, העבד אין לו מזון לחיות, ולפרנס אשתו ובניו, האדון נותן לו כסף [נגיד 500000 דולר] ובעד זה, חייב לעבוד ולשמש את אדונו בכל מיני מלאכות [שאינם של פרך] וכשיוצא אחר שש שנים, או ביובל, לוקח איתו הכסף, ויכול להתחיל "חיים חדש". [כל זמן שהוא תחת יד רבו, רבו מפרנסו בכל, כי זה החיוב של האדון]

מכיון שיש חידוש עצום זו, שאצל יהודים, אין מושג של "עבד עולם" --בנגוד לעבד כנעני-- נמצא שבאמת אין הוא "עבד" במובנו המילולי שהוא קניין גופו כמו שקונין חמור או car שא"א לדמיין תשלום לגוף הזה [האים שמעת פעם, חמור מוכר את עצמו, ומקבל תשלום?] רק או שנלקח בשבי ע"י מדינה זו, או שעבד הוא imported ממקום אחר, ומוכרים אותו בשוק, כמו שמוכרים חמורים וגמלים. והנהו רק "כשכיר כתושב" שעובד קצת, ומשלמים לו שכר פעולתו, ויוצא. אך מושג זה היה קשה מאד להחדיר בין בני ישראל בזמן ירמי'. ועל כן כשבא שנת הששית לא רצו לשלח את עבדם העברי לחרות לגמרי.

יש במקרא הזה שני "חידושים" בנגוד לעבד כנעני. 1) יצא לחפשי, כלומר יש אפשרות "לפדות" את העברי הזה שנמכר, ורבו חייב להניחו ולא לכבשו תחת ידו, אים "פודים אותו".

דוגמה לדבר, בתי ערי חומה. כשאדם מוכר ביתו בעד עניותו, ולאחר זמן השיגה ידו או יד קרובו ובא ל"גאולו" הבית, והמוכר אומר: אני אחזיר לך כל מה שנתת לי בשביל בית זה [500,000 דולר] והלוקח טוען: המכירה היא *מוחלטת* ואף אים תתן לי מיליון, איני מחזיר לך כלום, בא הכתוב וחידשה שעד מלאת שנה תמימה, הדין עים המוכר, ויש לו *זכות הפדיון*. כמובן, בעבד כנעני אין דבר כזה. א"א לפדות העבד, על כרחו של אדונו, אף אים תשלם לו כל מה שהוציא מכיסו כשקנהו. ורק האדון עצמו *מרצונו הטוב* יכול להוציאו לחרות. [דבר זה היה מצוי *מאד* בזמן המשנה שהרבה יהודים *רצו* להוציא עבדיהם הכנענים לחרות, וביקשו עילות ותחבולות לזה, ופעמים הניחו "צוואה" בדרך רמז, שיתנו *כל נכסיהם לעבדיהם!* [דוגמה אחד מני עשר: אין האפוטרפים רשאין להוציא עבדי היתומים לחרות, אלא מוכרן לאחרים [כ בעד פרוטה..] ואחרים מוציאין אותן לחרות-ריש הניזקין] [לומדי דף היומי: שימו עין על זה!]] עכ"פ זה חידוש 1: יש לו "גאולה" אים קרובו רוצה לפדותו, או הוא עצמו מוכן להחזיר הכסף שקיבל בעת המכירה [כמובן, בעבד כנעני לא שייך שיקבל הוא עצמו כסף, כי למה לו כסף, אים הוא קנוי מוחלט!]

חידוש #2 ...**חנם** כלומר, אחר שעבר זמן חשוב [שש שנים] שכבר עבד עמך. אתה חייב להוציא חפשי... **בחנם.** בלי שום compensation כעין מצוות שמיטת כספים או יובל בקרקע [פרשת בהר] וזה היה קשה להם לישראל בימי ירמי'. ננקוט לדוגמה אדם קנה אחיו העברי בעד 500,000 [נראה שלא שילמו פחות, מאם היו קונים עבד אחר] ואחר שש שנים יוצא לו לחפשי...ולא יקשה בעינך בשלחך אותו חפשי. [אך נראה לי כי לפי התכנית התורני, לא היה להם לשלם כל כך...]

התורה מאפשרת שיהיו עניים בבני ישראל, ופרשת עבדים ועוד כמה פרשיות, הם פתרון למצב זה. עם ישראל חייבים לרחם על אחיהם העניים ולטפל בהם במלוא כבוד האנושי=צלם אלוקים + בנים למקום . בפרשת בהר נאמרה הטעם ליציאת יובל: כי עבדיי הם אשר הוצאתי אותם ...לא יימכרו ממכרת עבד. כלומר אין אתה **העבד** "בעל-הבאת" על עצמך! למכור את עצמך "ממכרת-עבד". נפלא מאד, בא התורה ונטלה האיסור מהאדון, והושם על העבד! אף אים **תרצה** למכור ממכרת-עבד, אין **בידך** לעשותו. משל למה"ד, מי ששכר בית ל20 שנה, ורוצה "למכור" את הבית לעולם! מכיון ש**כל** בני ישראל הם **עבדי** ד', איך אתה "מוכר" את עצמך?!!! [דוגמה לזה: איסור רבית הוטלה גם על **הלווה.** לא **תשיך** from you [do not give your brother to bite!

מי שרוצה להשיג הגליון נא לשלוח בקשה לweeklygilyon@gmail.com

נא לשלוח תשובות החידה ל:
weeklygilyon@gmail.com
אי נמי טקסט ל (347)762-8145

ואשמח מאד בכל מיני הערות והארות והשגות
יהושע גליק